Hemslöjden

2026-09-29
MJ

# Medlemsföreningarnas samverkan med folkbildningen

## Bakgrund

Folkbildningen är och har alltid varit viktig för slöjdområdet.

I mars 2026 presenterade Myndigheten för kulturanalys en rapport om studieförbundens kulturella verksamhet och trots att kulturverksamheten hos studieförbunden har halverats sedan 2019 kan man konstatera att 29 % av studiecirklarna är inom området konsthantverk/slöjd.[1]

Även folkhögskolorna är viktiga. Deras längre kurser i slöjd och hantverk är avgörande för att olika slöjd- och hantverksyrken ska finnas kvar, men också förnyas och utvecklas. Speciellt med tanke på att det saknas utbildningar på högskole- och universitetsnivå för många av dessa yrken. Det gäller t.ex. utbildning i garveri, olika textila uttryck, trä och smide. En del av folkhögskolornas kurser är också viktiga som förberedande studier för fortsatt utbildning och fördjupning på de konst- och kulturutbildningarna som finansieras av Myndigheten för yrkesutbildning (t.ex. Sätergläntan, Capellagården, Steneby och Handarbetets Vänner) och för personer att kunna göra gesällprov inom slöjdområdet.

Många av våra medlemsföreningar samverkar med folkbildningen på olika sätt, framförallt med studieförbunden men några samverkar även med folkhögskolorna. Med tanke på att folkbildningen har fått stora neddragningar av sina statliga bidrag de senaste åren ville SHR undersöka om samverkan på något vis har förändrats de senaste åren. Speciellt med tanke på att riksförbundet, i olika möten med t.ex. politiker, ofta får frågor om och i så fall hur detta påverkar hemslöjdsrörelsen.

## Enkät till föreningarna

För att få ett helhetsgrepp och nulägesbild om hur samverkan med folkbildningen ser ut skickade kansliet därför ut en enkät till samtliga medlemsföreningar i augusti 2026. Enkätfrågorna finns bifogade som en bilaga.

54 lokalföreningar/ länsförbund/riksföreningar[2] svarade, vilket motsvarar 60 % av medlemsföreningarna. Det var 40 lokalföreningar, 13 länsförbund och en riksförening som svarade och de representerar föreningar i hela landet. Den relativt höga svarsfrekvensen ger därmed en god bild av den samverkan som sker mellan Hemslöjden och folkbildningen idag.

Nedan finns en sammanställning och analys av svaren. Först behandlas samverkan med studieförbunden och efter det samverkan med folkhögskolorna. Till sist finns medlemsföreningarnas mer övergripande svar på vad folkbildningen betyder för dem.

[1] Studieförbundens kulturella verksamhet. Utveckling och geografisk variation. Kulturfakta 2026:1
https://kulturanalys.se/aktuellt/ny-statistik-studieforbundens-kulturella-verksamhet-pa-historiskt-laga-nivaer/

[2] Totalt lämnades 61 svar, men sex föreningar lämnade flera svar och dubbletterna är borttagna. I vissa av diagrammen finns dock samtliga 61 svar med.

## Samverkan med studieförbund

41 av de svarande medlemsföreningarna samverkar med studieförbund. Det innebär att hela 70 % av medlemsföreningarna i denna undersökning har någon form av samverkan med studieförbunden.

### Vilka studieförbund samverkar medlemsföreningarna med?

Det studieförbund som flest medlemsföreningar samverkar med är Vuxenskolan (28 st). Övriga studieförbund som föreningarna samverkar med är Studiefrämjandet (8 st), ABF (5 st), Bilda (1 st) och Folkuniversitetet (1 st). Av fritextsvaren går det också att utläsa att några föreningar samverkar med flera studieförbund.

### På vilket sätt samverkar man?

I diagrammet nedan kan man utläsa att det vanligaste är att medlemsföreningar lånar eller hyr lokaler av studieförbunden, men sedan är det även vanligt att man samverkar kring kursverksamhet. Flera får också hjälp med marknadsföring och administration.

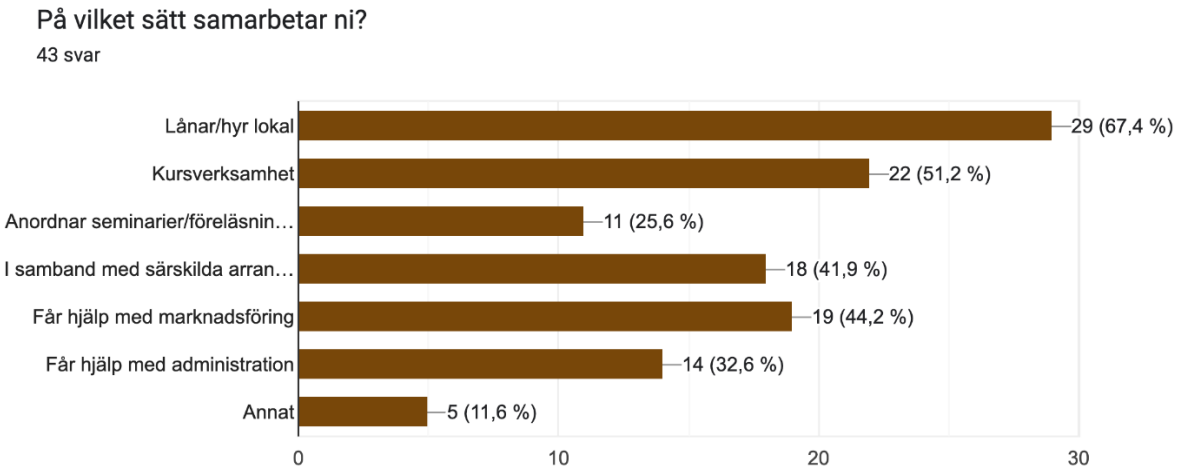


Utifrån kommentarerna kring hur själva samverkan går till kan man utläsa att anordnarskapet och avsändaren för just kursverksamhet ibland verkar otydligt:

> *”Kurser som studiecirklar. Om det är en extern ledare står Vuxenskolan för marknadsföring, ta emot anmälningar, hantera kursavgifter och arvoden. Om vi har en intern studiecirkel får vi vara i Vuxenskolans lokal utan kostnad.”*
>
> *”Vi får vara gratis i SV:s [Vuxenskolans] lokaler för kursverksamhet, men vi måste ha en ansvarig i UHF och registrera alla medverkande. SV lägger ut våra kurser bland sina (och andras) digitala kurser.”*
>
> *”Vi planerar och marknadsför kurser gemensamt. Många av våra kurser har vi i Vuxenskolans lokaler. Vuxenskolan tar emot anmälningar och avgifter och betalar lön i ed fall handledare inte har egen firma. Vuxenskolan har en hantverkslokal där vår förening har sina aktiviteter och där förvarar vi också allt vårt material, verktyg med mera”*

*”Jag förstår att Vuxenskolan har regler att följa kring kursrapportering. Men ibland passar det inte riktigt med hur vi jobbar. Exempel: De kan "tjata" om att vi ska ta in personnummer, men vi vill ha lågtröskelaktiviteter utan krav på anmälan/ registrering. Exempel: De vill att alla som ansvarar för en kurs eller slöjdaktivitet ska ha gått deras utbildning. Men eftersom vi är flera som hjälps åt blir det många som måste utbilda sig. Risken är att det gör det ännu svårare att rekrytera frivilliga volontärer.”*

Det är förståeligt och bra att man samverkar kring kurserna och kanske till och med en förutsättning för att kurserna inte ska bli för dyra för deltagarna. Men detta ett utvecklingsområde som SHR behöver jobba med tillsammans med medlemsföreningarna och studieförbunden. Det är viktigt inte minst för att det ska vara tydligt för våra medlemmar - och blivande medlemmar - vilken organisation som faktiskt anordnar kurserna. Men det finns också en risk att samma kurs finansieras dubbelt eftersom en del av Hemslöjdens kurser delvis finansieras av statliga medel från Skolverket och studieförbunden får statliga medel från Folkbildningsrådet för sin kursverksamhet. Med tanke på den kritik som väckts gentemot studieförbundens verksamhet är det extra viktigt att den ekonomiska samverkan mellan Hemslöjdens medlemsföreningar och studieförbunden är tydlig och transparent.

**Varför väljer medlemsföreningarna att fortsätta samarbetet?**

På frågan varför medlemsföreningarna vill fortsätta att samarbeta eller samverka med studieförbunden svarar de allra flesta kort och gott: för att det fungerar bra! Återigen lyfts vikten av att studieförbunden har bra och ändamålsenliga lokaler som ligger centralt.

Men föreningarna lyfter också att man har en ömsesidig nytta av samarbetet. Studieförbund och hemslöjdsföreningar drar nytta av varandras nätverk och kontakter och kan agera bollplank vid kursutbud. Dessutom trycker några föreningar på att genom samarbetet med studieförbunden når man nya målgrupper.

*”Studieförbunden har ofta bra och ändamålsenliga lokaler (i vår förening har vi ingen egen lokal) vi har ofta nytta av varandras kontaktnät. Vår förening är också en tillgång för studieförbunden.”*

*”Eftersom vi inte betalar för lokalerna kan vi hålla låga avgifter på våra kurser. Samarbetet fungerar väl med ABF. Lokalerna ligger på ett bra läge.”*

*”Studiefrämjandet är vår granne och har lokaler som vi kan nyttja vid behov. De hjälper oss också med att nå ut med kursinformation! Det fungerar alldeles utmärkt och de har lokaler i anslutning till där vi håller till, enkelt att boka lokal och gångavstånd till att personliga kontakter med dem som arbetar på studiefrämjandet. Det känns bra och vi har lärt oss rutinerna.”*

*”Den är viktig! De har stort lokalt nätverk som vi kan dela och vi förstärker varandra. De står för stor del av folkbildningen här i Norrlands inland. Vi tipsar varandra o utbyter idéer.”*

*”Gemensamma intressen och samverkan främjar oss båda och dem vi vänder oss till.”*

*”Vi kan berika varandra inspirera och nå fler människor.”*

*”De hjälper oss på detta sätt med att nå ut inte bara till medlemmar och också till kommande medlemmar.”*

*”Tillsammans kan vi nå nya yngre grupper”*

**Skäl till varför medlemsföreningar inte samverkar med studieförbunden**

I enkäten är det 17 medlemsföreningar som har svarat att de inte samverkar med studieförbunden. Troligen är det fler av de medlemsföreningar som inte har svarat på enkäten som inte heller har någon samverkan med studieförbunden.

Skälen till varför man inte samverkar är olika. Det kan handla om att man inte har något behov, att man samverkar med andra aktörer eller att man inte har så mycket verksamhet.

Hälften av dessa föreningar (8 stycken) har dock tidigare samverkat med något studieförbund. Varför har samverkan inte fortsatt? Det är svårt att dra några långtgående slutsatser på så få svar, men några medlemsföreningar uppger att det antingen var för administrativt tungt eller så tog studieförbundet över arrangemanget på pappret, trots att det för föreningen som hade gjort jobbet.

*”Vi har haft samarbete med studieförbund tidigare. Administration tog mycket tid.”*

*”Samarbete tidigare med ABF. Vi är för få aktiva och krafterna räcker inte till.”*

*”Vi har haft samarbete med Vuxenskolan tidigare, men har gjort uppehåll.Vi sköter våra workshop och kurser själva. När vi samarbetade med Vuxenskolan gjorde de inte mycket men i enkäter senare ang workshop framstod de som den ansvarige och nämnde inte oss alls.”*

*”Visst samarbete  med SV [Vuxenskolan] under ett större evenemang, Vi stod för personal och innehåll och de tog emot anmälningar och pengar :(  ”*

Ingen av föreningarna uppger att det beror på att studieförbunden har varit tvungna att dra ner på sin verksamhet lokalt. Det är ju positivt, men kanske beror det på att våra medlemsföreningar är verksamma på orter där studieförbunden fortfarande har kvar sin verksamhet. Det finns en kommentar bland enkätsvaren som ändå beskriver något om studieförbundens minskade kapacitet och ökade krav på kontroll:

*”Vi får mindre hjälp av dem nu än förut. De har dragit ner på personal och de behöver göra mycket dokumentation/administrativt runt olika aktiviteter nu än tidigare. De kan inte heller stötta oss i lika stor omfattning. De har också blivit mycket hårdare med vad som är folkbildning (från centralt håll).”*

**Samverkan med folkhögskolor**

Det är betydligt mer ovanligt att föreningarna samverkar med folkhögskolor än studieförbund, men tio föreningar (lokalföreningar, länsförbund och riksföreningar) uppger att de samverkar med lika många olika folkhögskolor.

Även om det inte är någon som kommenterar det verkar det som att den geografiska närheten är avgörande för att samverkan ska ske. Folkhögskolornas inriktning påverkar också, även om medlemsföreningarna även uppger att samverkan med folkhögskolor delvis handlar om att låna ändamålsenliga lokaler.

**Vilka folkhögskolor samverkar medlemsföreningarna med?**

Mora folkhögskola (Orsa slöjdlag)

Forsa folkhögskola (Övre Hälsinglands hemslöjdsförening)

Eskilstuna folkhögskola (Hemslöjdsföreningen Sörmland)

Västerbergs folkhögskola (Gästriklands Hemslöjdsförening)

Värnamo folkhögskola Textilakademien (Slöjdarna i Värnamos kommun)

Örnsköldsviks folkhögskola (Örnsköldsvik ideella hemslöjdsförening)

Folkhögskolan i Vadstena (Svenska spetsar)

Glimåkra folkhögskola (Skånes hemslöjdsförbund)

Gamleby folkhögskola (Kalmar läns Hemslöjdsförbund)

**Vikten av folkbildning**

Medlemsföreningarna hade möjlighet att själva beskriva hur viktig folkbildning är för deras verksamhet, där de fick skatta samverkan på en skala 1-5 (där 1 motsvarade inte alls viktigt och 5 motsvarade mycket viktigt). Svaren visar att de som samverkar med studieförbunden tycker att folkbildningen är viktig och de som inte samverkar med studieförbunden tycker att det är oviktigt eller mindre viktigt.

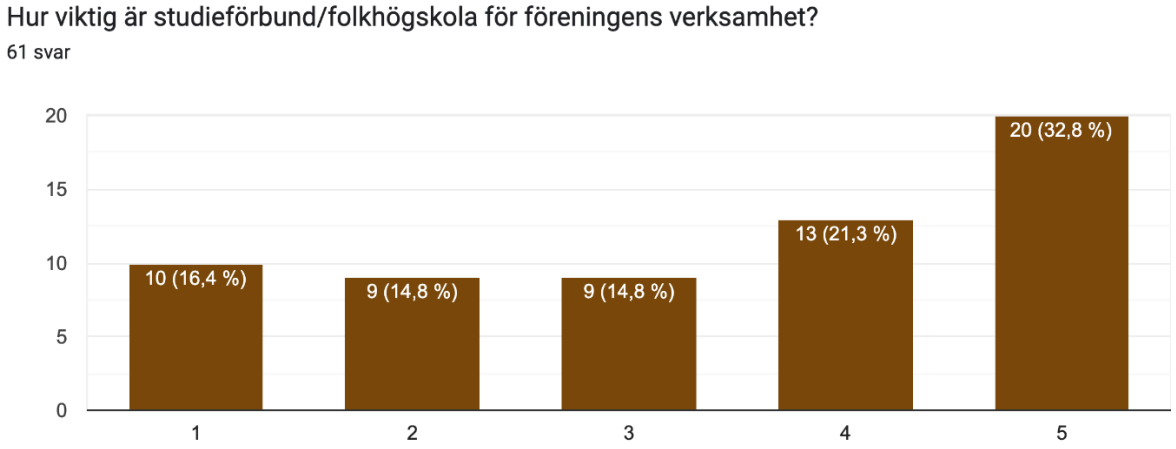


Föreningarna fick till sist svara på frågan om det var något annat som de ville berätta när det gäller folkbildningen, i relation till slöjd och Hemslöjden. Nedanstående citat visar att medlemsföreningarna tycker att folkbildningen är viktig för just slöjdområdet och kulturen i stort:

> *”Studieförbunden breddar kursutbudet när det gäller slöjd!”*
>
> *”Vi har samma mål att vidareföra hantverk och kultuarv”*
>
> *”Folkbildningen är avgörande för att slöjdintresserade ska kunna fördjupa sina kunskaper och föra kulturarvet vidare genom att slöjda själva eller hålla kurser för andra.”*
>
> *”Folkbildningen är oerhört viktig, för slöjd och Hemslöjd men även andra kulturella verksamheter. Både som samlingsplats och kontaktyta, lärare, kurslokaler etc”*

Sammanställt och analyserat av Maria Jacobsson i september 2026